Kulturutskottets betänkande 1978/79:11

med anledning av motion om vården av offentligt ägd konst

Motionen

I motionen 1977/78:1118, vars behandling på förslag av kulturutskottet i betänkandet 1977/78:28 uppskjutits till riksmötet 1978/79, har Ingrid Diesen (m) och Lars Ahlmark (m) yrkat att riksdagen hos regeringen anhåller om en översyn av vården av konstverk i offentlig ägo samt därmed förknippade problem.

Motionärerna erinrar om att staten, landstingen och kommunerna numera köper in konst för rätt avsevärda summor. Samtidigt uttalas att vården och underhållet av konstverk i myndigheters ägo är mycket bristfällig. Motionärerna pekar på flera problem som enligt deras mening behöver närmare övervägas. Sålunda nämns att frågan om vem som ansvarar för vård och tillsyn av ifrågavarande konstverk ofta är oklar. Ibland händer det att den miljö vari ett konstverk placerats blir förändrad så att konstverket inte längre passar in där med påföljd – ibland – att det byggs in, målas över eller packas ner. Motionärerna ställer också frågan vilken rätt till inflytande en konstnär har i fråga om ett verk som han avhänt sig. Vidare påpekas de problem som sammanhänger med bristande kännedom hos både konstnärer och beställare om hur olika sorters material reagerar i olika sammanhang exempelvis då de utsätts för frost, solljus, rök eller matos. Motionärerna anser att de problem som är förknippade med det offentliga konstinnehavet behöver penetreras i en särskild utredning som lämpligen bör utföras av statens konstråd i samarbete med Landstingsförbundet och Kommunförbundet.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från statens konstmuseer, statens konstråd, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet och Konstnärernas riksorganisation.

Statens konstmuseer har i yttrande den 24 april 1978 meddelat att frågan om vården av offentlig konst för närvarande, på grundval av en av statskontoret avgiven rapport, utreds av statens konstmuseer i samråd med statens konstråd. Utredningen beräknas bli slutförd inom sådan tid att förslag i ämnet kan föreligga före utgången av 1978.

Av *statens konstråds* yttrande, avgivet den 23 maj 1978, inhämtas i huvudsak följande.

Statens konstråd har enligt sin instruktion till uppgift att genom förvärv av konstnärliga arbeten till statens byggnader och andra lokaler för statliga myndigheter verka för att konstnärliga värden införlivas med samhällsmiljön. Rådet skall också hålla sig underrättat om hur statliga organ vårdar sådana konstverk som är fast anbringade samt bistå dessa organ med råd.

Redan den 30 september 1976 uppdrog regeringen åt statens konstråd att tillsammans med statens konstmuseer och i samarbete med statskontoret se över bestämmelserna om tillsyn och vård av statligt ägd konst utanför museisamlingarna. Statskontoret har därefter i samråd med konstrådet och statens konstmuseer utarbetat en rapport "Tillsyn, dokumentation och vård av statliga utommuseala konstsamlingar" (1977:10). Rapporten har varit utsänd på remiss bl. a. till Landstingsförbundet och Kommunförbundet. F. n. behandlas remissvaren av en av konstrådet och statens konstmuseer utsedd kommitté. Resultatet av övervägandena kommer att redovisas till regeringen.

Beträffande konstverk i landstings eller kommuns ägo meddelar konstrådet att rådet – sedan ökade medel nu ställts till förfogande för ändamålet – successivt bygger upp en informationsverksamhet, som enligt rådets instruktion också riktar sig till bl. a. kommunala och landstingskommunala myndigheter.

Svenska kommunförbundet har i yttrande den 26 maj 1978 anfört bl. a. följande.

Av det samlade offentliga konstinnehavet i riket torde merparten återfinnas hos primärkommunerna. Efter den senaste kommunsammanläggningen torde det ha skett en viss utveckling av registrering och vård av detta konstinnehav, men det behövs sannolikt ytterligare insatser. De frågor som brukar vålla problem är principerna för registrering, metoderna för vård och underhåll samt frågan om vilken förvaltning som skall handha dessa arbetsuppgifter.

Styrelsen vill emellertid framhålla ett annat problem i detta sammanhang. Det gäller svårigheter vid konstnärlig utsmyckning av kommunala byggnader och miljöer. Det är ofta svårt för kulturnämnden eller motsvarande organ att kunna ta ställning till olika förslag till utsmyckning när dessa avser konstverk i nya material eller nya tekniker. Det kan gälla metallers, plastsorters eller stenmaterials tålighet mot mekanisk åverkan, rostbenägenhet, förmåga att motstå frost eller liknande hållfasthetsproblem. Även inköps- och underhållskostnaderna för konstverk i nya material och tekniker är svåra att ta ställning till.

Mot den angivna bakgrunden vill styrelsen för Kommunförbundet tillstyrka förslaget om en översyn av vården av konstverk i offentlig ägo. Översynen bör enligt styrelsens mening inte bara avse vård av redan inköpt konst utan även de frågor som kommunerna och andra offentliga organ har att ta ställning till i sin egenskap av beställare av konstverk. Styrelsen förutsätter att översynen sker i samråd med Kommunförbundet.

Landstingsförbundet betonar i yttrande den 9 juni 1978 svårigheten att hitta information om material, om principer för underhåll etc. I fråga om konstnärens rätt till inflytande över ett verk som han avhänt sig erinrar förbundet om föreskriften i lagen (1960:729) om upphovsrätt till konstnärliga och litterära verk att byggnad eller bruksföremål får ändras av ägaren utan lov av upphovsmannen. Förbundet uttalar att många misstag säkert begås på grund av bristande kunskap och dålig kontakt mellan planerare, arkitekter, konstnärer och lokalutnyttjare vid både ny- och ombyggnation. Vid planering av konstverk i offentlig miljö bör det dock enligt förbundets mening också vara rimligt att diskutera hur länge och till vilket pris konsten skall vårdas och bevaras.

Landstingsförbundet har i och för sig inget att invända mot att statens konstråd ges det uppdrag som anges i motionen men vill dock ifrågasätta behovet av en sådan utredning. Ett för vården av den offentliga konsten väl så lyckligt resultat borde kunna uppnås om dels frågan om materialkunskap etc. gavs större utrymme – och resurser – i utbildning och fort- och vidareutbildning av konstnärer och arkitekter, dels statens konstråd eller annan lämplig instans gavs resurser att till politiker och andra beslutsfattare föra ut den kunskap som redan finns om vård av konstverk.

Konstnärernas riksorganisation (KRO) instämmer i yttrande den 14 juni 1978 helt i motionärernas önskemål om en översyn av vården av konstverk i offentlig ägo. Därvid borde gälla bl. a. att de inventerades och samtidigt granskades minst en gång per år. Hur berörda konstverk därvid skall behandlas beror givetvis på deras avsedda hållbarhet, deras material. Britt Olanders skrift "Konstnärliga element i publik miljö" vittnar om hur både rengöring och lagning av konstverk ofta kräver speciell sakkunskap. KRO räknar med att en översyn av vården av konstverk i offentlig ägo skall leda till vettiga normer för behandlingen av konstverken.

Utskottet

Utskottet får först erinra om att frågan om tillsyn och vård av de konstsamlingar som ägs av staten berördes i propositionen 1975/76:135 (s. 242–243). Därvid uttalades att ansvarsfördelningen i nämnda hänseende mellan statens konstråd och statens konstmuseer var oklar och att det behövdes en översyn. Sedan riksdagen behandlat propositionen fick konstrådet och statens konstmuseer av regeringen i uppdrag att tillsammans med statskontoret genomföra en sådan översyn. Som framgått av det föregående har statskontoret numera utarbetat en rapport om tillsyn, dokumentation och vård av statliga utommuseala konstsamlingar. Rapporten har remissbehandlats och övervägs nu tillsammans med remissvaren av en av statens konstmuseer och konstrådet utsedd kommitté. Resultatet av dessa överväganden kommer att redovisas för regeringen, men enligt vad utskottet

inhämtat kommer denna redovisning inte att kunna lämnas under innevarande år så som statens konstmuseer förutskickat.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det beträffande konstverk i offentlig ägo finns åtskilliga frågor som nödvändigtvis måste närmare belysas och övervägas. Det gäller bl. a. frågor om ansvaret för tillsyn och vård, tekniska frågor om bevarande och underhåll, konstnärliga frågor och frågor om konstnärernas inflytande såvitt gäller konstverk som de avhänt sig.

Motionärernas önskemål om en översyn gäller konst i offentlig ägo över huvud taget, medan statskontorets rapport gäller de statliga utommuseala konstsamlingarna. De överväganden som pågår med anledning av rapporten kan emellertid väntas ge bidrag till belysning av det problemområde som motionärerna angivit. Utskottet vill framhålla vikten av att man snarast söker lösa de problem som behandlas i motionen. I avvaktan på resultatet av de överväganden som pågår anser utskottet dock inte att riksdagen bör göra den hänvändelse till regeringen som yrkats i motionen. Utskottet avstyrker alltså denna.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1977/78:1118.

Stockholm den 17 oktober 1978

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Tyra Johansson (s), Ingrid Diesen (m), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Catarina Rönnung (s), Gunnar Richardson (fp), Stina Eliasson (c), Helge Klöver (s), Lena Öhrsvik (s) och Börje Stensson (fp).

GOTAB 58595 Stockholm 1978